

**Isusovačka klasična
gimnazija
s pravom javnosti
u Osijeku**

Ignacijevska pedagogija. Praktični pristup

(Sažetak dokumenta *Ignatian Pedagogy – A Practical Approach* (1993) o poučavanju i učenju u Isusovačkoj školi prema *Ignatian Pedagogy – An Abridged Version* © 2014 Jesuit Institute London)

Uvod

Ignacijevska pedagogija objavljena je 1993., nakon rasprave i savjetovanja na razini cijeloga svijeta, kao odgovor na pitanje nastavnika u isusovačkim školama: „Postoji li specifičan isusovački pristup samom poučavanju?“ Temeljni dokument *Značajke isusovačkoga odgoja i obrazovanja* (1986) jasno je opisao identitet i poslanje isusovačkih škola te je prihvaćen s entuzijazmom, koji je doveo do obnavljanja načina na koji isusovačke škole vide sebe. *Ignacijevska pedagogija* ima za cilj isto, ali je usmjerena na nastavnika u isusovačkoj školi.

Isusovačka metoda poučavanja

Ovaj dokument predlaže neke praktične smjernice za **poučavanje koje promiču eksplicitnu viziju modernog isusovačkog odgojno-obrazovnog poslanja** te koje uključuju određeni stil i proces poučavanja. (3/4)

Ovu metodu poučavanja treba shvatiti zajedno s Ignacijevskim duhom i apostolskom pokretačkom idejom *Značajki isusovačkoga odgoja i obrazovanja*. Kako učiniti korak od razumijevanja načela kojima se danas vodi isusovački odgoj i obrazovanje k praktičnoj razini primjene tih načela u razredu? (1/121)

Ignacijevsku pedagogiju nadahnjuje vjera. Oni koji ne dijele tu vjeru mogu skupiti vrijedna iskustva iz ovog dokumenta jer **je pedagogija nadahnuta sv. Ignacijem iskonski humana** te shodno tome univerzalna. (6)

Pažnja usmjerena na brigu za svakog pojedinog učenika (poznata kao isusovački pojam *cura personalis*) ukazala je prvim isusovačkim nastavnicima što je to što uistinu pomaže pri učenju i ljudskom rastu. A oni su u raznim dijelovima svijeta podijelili svoja spoznanja i objašnjena u „*Ratio studiorum*“, isusovačkom kodeksu humanističkog odgoja i obrazovanja koji je postao norma za sve isusovačke škole. (8)

Kako se nastavnik odnosi prema učenicima, kako nastavnik zamišlja učenje, kako nastavnik uključuje učenike u potragu za istinom, što nastavnik očekuje od učenika, nastavnikov vlastiti integritet i ideali – sve ovo ima značajne formativne učinke na rast učenika. Po nastavnicima se ciljevi isusovačkog odgoja i obrazovanja mogu ostvariti. (11)

Ciljevi isusovačkog odgoja i obrazovanja

Krajnji cilj isusovačkoga odgoja i obrazovanja je potpuni rast osobe koji vodi k djelovanju, osobito djelovanju koje je prožeto duhom i prisutnošću Isusa Krista, Sina Božjega, „čovjeka za druge“. (12)

Takav cilj zahtijeva potpunu i dublju formaciju ljudske osobe, odgojno-obrazovni proces **formacije koja traži izvrsnost** (težnju k izvrsnosti, ostvarenje vlastitog potencijala) koja obuhvaća intelekt, akademsko/teoretsko znanje i više. (13)

Počinjemo shvaćati da odgoj i obrazovanje ne dovodi nužno do humanizacije ili pokrštavanja ljudi i društva. Gubimo vjeru naivno misleći kako će odgoj i obrazovanje, neovisno o kvaliteti ili pokretačkoj ideji ili svrsi, dovesti do vrline. Postaje sve jasnije da ukoliko mi, u isusovačkom odgoju i obrazovanju trebamo predstavljati moralnu snagu u društvu, moramo inzistirati da **se odgojno-obrazovni proces odvija kako u moralnom tako i u intelektualnom okviru ispitivanja** pri čemu učenici raspravljaju o značajnim temama i problemima i kompleksnim vrijednostima života te imaju nastavnike sposobne i voljne usmjeravati to ispitivanje. (13)

Ignacijevska pedagogija

Pedagogija je način na koji nastavnici prate učenike u njihovom rastu i razvoju. Pedagogija mora uključivati svjetonazor i viziju ljudske osobe. (11)

U današnjem svijetu postoji tendencija promatranja cilja odgoja i obrazovanja isključivo kroz prizmu koristi. Kako bi izbjegli takvo iskrivljavanje, **nastavnici u isusovačkim školama poučavaju akademske predmete stavljajući čovjeka u središte** s naglaskom na otkrivanje i istraživanje uzoraka, odnosa, činjenica, pitanja, uvida, zaključaka, problema, rješenja, i implikacija koje pojedina disciplina iznosi na vidjelo o tome što to znači biti ljudsko biće.

Odgoj i obrazovanje tako postaje pažljivo promišljeno istraživanje kroz koje učenik oblikuje ili preoblikuje svoje uobičajene stavove prema drugim ljudima i svijetu. (15)

S kršćanskog stajališta, uzor za ljudski život je Isus Krist, živa osoba. Isus nas poučava riječju i primjerom da se ostvarenje našeg potpunog ljudskog potencijala u konačnici postiže u jedinstvu s Bogom, jedinstvu koje tražimo i postižemo kroz odnos s našom braćom i sestrama, koji je pravedan, pun ljubavi i suosjećanja. (16)

To znači pomagati mladim ljudima kako bi se upustili u žrtvu i radost dijeljenja svoga života s drugima. To znači pomoći im da otkriju da najviše što mogu ponuditi jest ono tko su, a ne ono što imaju. To znači pomoći im da shvate i cijene to da su drugi ljudi njihovo najveće blago. To znači koračati s njima na njihovim vlastitim putevima prema većem znanju, slobodi i ljubavi. (18)

Odgojem i obrazovanjem u isusovačkim školama želi se oblikovati način na koji mladi ljudi gledaju na sebe same i druga ljudska bića, na društvene sustave i strukture, na globalnu zajednicu i svu prirodu koja nas okružuje. Ukoliko su uistinu uspješni, isusovački odgoj i obrazovanje rezultira u konačnici radikalnom transformacijom, ne samo načina na koji ljudi uobičajeno razmišljaju i djeluju, već i samog načina na koji žive u svijetu, kao kompetentni, savjesni i suosjećajni muškarci i žene, tražeći veće dobro (ono više – *magis*). (19)

Kako to činimo? Pažljivo slušajući Riječ Božju i nadahnjujući se Ignacijevskom tradicijom. Omogućujući transformaciju uobičajenih obrazaca razmišljanja učenika kroz stalnu interakciju iskustva, razmatranja i djelovanja. (21/22)

Uloga nastavnika

U isusovačkoj školi, glavna odgovornost kako za moralnu tako i za intelektualnu formaciju nije u konačnici ni na kakvom postupku, nastavnoj ili izvannastavnoj aktivnosti, nego na nastavniku, pod Božjim vodstvom. (140)

Isusovačka škola treba biti neposredna zajednica u kojoj autentičan osobni odnos između nastavnika i učenika može cvjetati. Odnos povjerenja i prijateljstva između nastavnika i učenika neprocjenjiv je preduvjet za bilo kakav istinski rast u predanosti vrijednostima. (140)

Sv. Ignacije stavlja nastavnikov osobni primjer ispred učenja kao sredstvo pomoći učenicima za rast u vrijednostima. Unutar školske zajednice, nastavnik će uvjerljivo utjecati na osobnost, bilo dobro ili loše, primjerom onoga što on sam jest. Papa Pavao VI pronicavo je primijetio: „Danas, učenici ne slušaju ozbiljno učitelje nego svjedoke, a ako i slušaju učitelje, to je stoga što su oni svjedoci”. (142)

Uloga nastavnika nije samo informirati, nego pomoći učeniku da napreduje u istini. Kako bi uspješno koristili Ignacijevsku pedagošku paradigmu, nastavnici moraju biti osjetljivi na svoje vlastito iskustvo, stavove, mišljenja, kako ne bi nametnuli vlastite prioritete svojim učenicima. (26)

Nastavnik stvara uvjete, postavlja temelje i pruža priliku za stalnu interakciju iskustva, razmatranja i djelovanja učenika. (27)

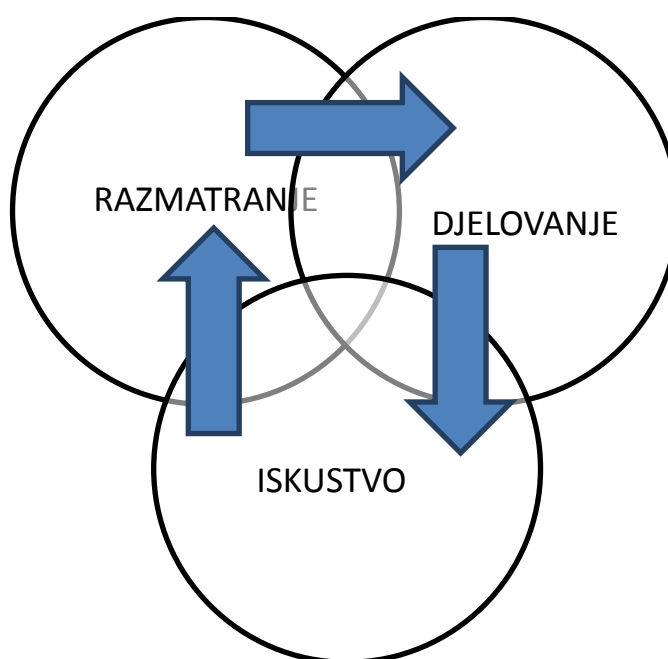
Tijekom godina koje provode u školi, mladići i djevojke još relativno slobodno slušaju i istražuju. Svijet ih još nije odviše pritisnuo. Brinu ih dublja životna pitanja kao „zašto?“ i „zbog čega?“. Oni mogu sanjati nemoguće snove i biti dotaknuti vizijom onoga što bi moglo biti. **Doista, svaki nastavnik dostojan toga imena mora vjerovati u mlade ljude i željeti ih ohrabriti da dosegnu zvijezde.** To znači da vaša vlastita sveopća vizija života mora biti vrlo privlačna vašim učenicima, pozivajući ih na dijalog o stvarima koje su bitne. (123)

Ignacijevska pedagoška paradigma

Započinjući s iskustvom, nastavnik stvara uvjete pri čemu se učenici okupljaju i prikupljaju svoja vlastita iskustva kako bi probrali ono što već razumiju po pitanju činjenica, osjećaja, vrijednosti, uvida i intuicija vezanih za temu kojom se trenutno bave. (28)

Kasnije nastavnik vodi učenike u primanju novih informacija i daljnjeg iskustva kako bi njihovo znanje raslo u potpunosti i istini. Nastavnik postavlja temelje za učenje kako učiti, uključujući učenike u vještine i **tehnik razmatranja**. (28)

Pamćenje, razumijevanje, mašta i osjećaji koriste se kako bi se shvatilo temeljno značenje i vrijednost onoga što se proučava, kako bi se otkrila veza s drugim aspektima ljudskog znanja i ljudske aktivnosti te kako bi se cijenio dublji smisao u stalnoj potrazi za istinom. (28)

Ignacijevska pedagoška paradigma:
Stalna interakcija *iskustva – razmatranja – djelovanja*

Razmatranje treba biti formativni i oslobađajući proces koji tako oblikuje savjest učenika, njihova uobičajena ponašanja, vrijednosti i vjerovanja kao i način razmišljanja, kako bi ih **poticao na korak dalje od znanja – na djelovanje**. Tada je uloga nastavnika potruditi se osigurati mogućnosti koje će izazvati maštu i probuditi želju i volju učenika da izaberu najbolji mogući put s kojega će krenuti kako bi se nadovezali na ono što su naučili. (28)

Iako ono što prema nastavnikovim smjernicama postignu kao rezultat, neće odmah promijeniti svijet u globalnu zajednicu pravde, mira i ljubavi. To bi trebao biti barem odgojno-obrazovni korak u tom smjeru i prema tom cilju. (28)

Ta stalna interakcija iskustva, razmatranja i djelovanja nalazi se u srcu ignacijevske pedagogije.

To je naš način rada u isusovačkim školama dok pratimo učenike na njihovom putu izgradnje potpune ljudske osobe. To je nov, a opet već poznat način rada koji svatko od nas s pouzdanjem može slijediti u našim nastojanjima da učenicima pomognemo istinski rasti. (29/30)

Kontekst učenja

Osobna skrb i briga za pojedinca (*cura personalis*) zaštitni je znak isusovačkog odgoja i obrazovanja, što od nastavnika zahtijeva upućenost u životno iskustvo učenika koliko god je to moguće. Koliko god možemo, moramo poznavati stvarni kontekst unutar kojega se odvija poučavanje i učenje. (35)

Kao nastavnici trebamo razumijeti svijet učenika, uključujući načine na koje obitelj, prijatelji, vršnjaci, kultura i *običaji* mladih, kao i društveni pritisci, školski život, politika, ekonomija, religija, mediji, umjetnost, glazba i ostale stvarnosti djeluju na taj svijet i utječu na učenika bilo pozitivno ili negativno.

Doista, s vremena na vrijeme trebali bismo ozbiljno raditi s učenicima kako bismo razmotrili kontekstualne stvarnosti oba naša svijeta. Koje sile u njima djeluju? Kako oni doživljavaju te sile koje utječu na njihove stavove, vrijednosti i vjerovanja, i oblikuju predodžbe, prosudbe i izbore? Kako iskustva svijeta utječu na način na koji učenici uče, pomažući oblikovati njihove uobičajene uzorke razmišljanja i ponašanja? Koje praktične korake oni mogu i voljni su učiniti kako bi imali veću slobodu i kontrolu nad svojom sudbinom? (35)

„Pohvala, duboko poštovanje i služenje“ trebali bi obilježavati odnos ne samo između nastavnika i učenika već između svih članova školske zajednice. U idealnim uvjetima, isusovačke bi škole trebale biti mjesta gdje se vjeruje u ljude, gdje ih se poštuje i za njih brine; gdje se prirodne talente i kreativne sposobnosti prepoznaju i slave; gdje se cijene doprinosi i postignuća pojedinca; postupa se prema svakome pošteno i pravedno; gdje je žrtva za ekonomski siromašne, društveno zakinute i uskraćene u obrazovanju uobičajena; **gdje svatko od nas pronalazi izazov, ohrabrenje i potporu koja nam je potrebna kako bismo ostvarili svoj puni individualni potencijal za izvrsnost;** mjesto gdje pomažemo jedni drugima i surađujemo s entuzijazmom i velikodušnosti, pokušavajući riječju i djelom uobličiti ideale koje zagovaramo za naše učenike i nas same. (37)

Iskustvo

Iskustvo prelazi čisto intelektualne dosege. Sv. Ignacije ističe da **cijela osoba (um, srce i volja) treba ući u iskustvo učenja**. On potiče korištenje mašte i osjećaja kao i uma u iskustvu.

Uključene su afektivne kao i kognitivne dimenzije ljudske osobe, jer bez unutarnjeg osjećaja povezanog s intelektualnim dosezima, učenje neće osobu potaknuti na djelovanje. Rijetko učenik iskusi nešto novo pri učenju, a da to ne povezuje s prethodnim znanjem. (42/44)

Ispitujući, zamišljajući, istražujući njihove elemente i odnose, učenik organizira informacije i znanje u cjelinu ili u hipotezu: „Što je to? Je li to poput nečega što već znam? Kako to funkcionira?“ (43)

Nastavnici trebaju biti svjesni izravnog i neizravnog iskustva i koristiti ga.

Izravno se iskustvo u školi obično pojavljuje u iskustvima poput razgovora ili rasprava, laboratorijskih istraživanja, terenske nastave, uslužnih projekata, sudjelovanja u sportu, itd. Jedna je stvar čitati izvještaj u novinama o poplavi koja je pogodila Gunju. Možeš znati sve činjenice: brzinu vode, smjer, broj ozlijeđenih osoba, kolika je materijalna šteta, itd. To je u potpunosti drugačije od iskustva kad si tamo gdje je poplava, gdje se osjeća snaga vode, izravna životna opasnost, opasnost za dom i svu imovinu, gdje se osjeća strah u truhu. Izravno je iskustvo obično potpunije i više pogađa osobu. (45)

U školi učenici često uče iz druge ruke ili kroz **neizravno iskustvo** - čitajući ili slušajući predavanje. Kako bi potpunije uključili učenike, nastavnici su pred izazovom da potiču maštu učenika i korištenje osjetila upravo kako bi se učenici mogli potpunije uživjeti u realnost koju proučavaju. Povijesne okolnosti, pretpostavke određenog vremena, kulturni, društveni, politički i ekonomski čimbenici koji su utjecali na život ljudi iz vremena onoga što se proučava trebaju biti dopunjeni. Simulacije, dramski prikazi, upotreba audio vizualnih materijala i slično mogu biti od pomoći. (45)

Odgovarajući na pitanja za razmatranje poput „Što je to?“ i „Kako da reagiram na to?“, učenici postaju pažljivi i aktivni u postizanju razumijevanja i shvaćanju ljudske stvarnosti s kojom se suočavaju. (46)

Razmatranje

Tijekom svoga života sv. Ignacije stalno je bio izložen raznim nemirima, pozivima, alternativama koje su često bile kontradiktorne. Najveći mu je napor bio pokušati otkriti što ga je potaklo u svakoj situaciji – impuls koji ga je naveo na dobro ili onaj koji ga je nagnao na zlo. Postao je majstor razlučivanja i to je ostao do danas

jer je uspio razabrati tu razliku, otkrivajući što najbolje dovodi do slobode osobe koja traži, nalazi i izvršava volju Božju u svakoj situaciji. (47)

Temeljna dinamika Duhovnih vježbi sv. Ignacija stalni je poziv na razmatranje vlastitoga iskustva u molitvi kako bi se razabralo gdje Duh Božji vodi. Tek nakon primjerenog razmatranja iskustva, kada shvatimo značenje i dublji smisao onoga što proučavamo, možemo slobodno i pouzdano krenuti u odabir primjerenog djelovanja koje će poticati naš rast kao ljudskih bića. (25)

Pamćenje, razumijevanje, mašta i osjećaji koriste se, na ovoj dubokoj razini razmatranja, kako bi se shvatilo značenje i temeljna vrijednost onoga što se proučava, kako bi se otkrila veza s drugim aspektima znanja i ljudske aktivnosti, te kako bi se cijenio dublji smisao u trenutnoj potrazi za istinom i slobodom. To formira savjest učenika, njihova vjerovanja, vrijednosti, stavove, i njihov cjelokupni način razmišljanja. (48)

Najveći je izazov za nastavnika u ovoj fazi paradigme učenja postaviti pitanja koja će proširiti učeničku svijest i potaknuti ih da razmotre stajališta drugih, osobito siromašnih. (55)

Razmatranje potiče poučavanje koje je personalizirano i aktivira učenika čiji je cilj ne samo upijanje gradiva nego i razvoj osobe. U ignacijevskoj tradiciji odgoja i obrazovanja, ovi su pojmovi osobito značajni jer izražavaju **način napredovanja koji je učinkovitiji u vođenju učenika ne samo u poniranju duboko u samu materiju nego i u traženju smisla u životu**, te stvaranju osobnih mogućnosti (npr. djelovati) u skladu s općom vizijom svijeta. (58)

Ove navike razmatranja ne nastaju slijedom slučajnih događaja. Navike se razvijaju dosljednom, planiranom praksom. Stoga svi nastavnici svih predmeta u isusovačkim školama, na koledžima i sveučilištima trebaju raditi na cilju stvaranja navika razmatranja, na načine primjerene zrelosti učenika na raznim stupnjevima. (152)

Djelovanje

Za sv. Ignacija pravi je test ljubavi što netko čini, a ne što govori: „Ljubav se pokazuje djelima, ne riječima.“ **Prvi Isusovci najviše su brinuli za formaciju stavova, vrijednosti, ideala učenika prema čemu bi donosili odluke o onome što je trebalo učiniti.** Sv. Ignacije želio je da isusovačke škole formiraju mlade ljude koji bi mogli i htjeli doprinositi intelektualno i učinkovito dobrobiti društva. (59)

Razmatranje se razvija i sazrijeva jedino ako potiče na odluku i predanost. Sv. Ignacije ne traži bilo kakvo djelovanje ili predanost. Poštujući ljudsku slobodu, on teži

poticanju odluke i predanosti za **magis** – bolje služenje Bogu i našim sestrama i braći. (66/61)

Proces isusovačkog odgoja i obrazovanja vodi kod učenika do ostvarenja unutarnjih izbora koji se manifestiraju prema van. Učenik izabire istinu učiniti svojom vlastitom, dok ostaje otvoren za ono kamo istina može odvesti. S vremenom, ta značenja, stavovi i vrijednosti koje su internalizirane potiču učenika na djelovanje, da učini nešto u skladu sa svojim novim uvjerenjima. (62)

Nastavnici u isusovačkim školama moraju imati veliko povjerenje da su njihovi učenici pozvani da budu vođe u njihovom svijetu. Oslobođeni od okova ideologije i nesigurnosti, **nastavnici su pozvani upoznati ih s potpunijom vizijom značenja čovječnosti i opremiti ih za služenje svojoj braći i sestrama**, osjetljive i duboko zabrinute za korištenje svoga utjecaja za ispravljanje društvenih nepravdi, te unijeti cjelovite vrijednosti u njihov profesionalni, društveni i privatni život. Primjer nastavnikove vlastite društvene osjetljivosti i brige bit će glavni izvor inspiracije za njegove učenike. (127)

Isusovačka odgojno-obrazovna tradicija oduvijek je posebno isticala da primjereni kriterij za uspjeh u isusovačkim školama nije jednostavno ovladavanje poučcima, formulama, filozofijama i sličnim. **Test je u djelima, ne riječima. Što će naši učenici učiniti s ovlastima koje im daje njihov odgoj i obrazovanje?** (129)

Vrednovanje

Svi nastavnici znaju da je važno s vremena na vrijeme ocijeniti učenikov napredak u akademskim postignućima. Povremeno testiranje potiče i nastavnika i učenika na intelektualni rast i upozorava na manjkavosti kod kojih je nužan daljnji rad. Ovakva povratna informacija također pruža posebnu priliku za individualizirano poticanje i savjetovanje za akademski napredak svakog učenika. (63)

Ignacijevska pedagogija ima za cilj formaciju koja uključuje, ali i nadilazi akademsko umijeće.

Mi se ovdje brinemo za **cjelokupni rast učenika kao muškaraca i žena za druge.** (64)

Povremeno vrednovanje rasta učenika, kao osoba za druge, u njihovim stavovima, prioritetima i djelima vrlo je bitno. To za nastavnika može biti privilegiran trenutak kako bi i ohrabrio i čestitao učeniku za učinjen napredak, ali i prilika za poticanje daljnjeg razmatranja slijepih točaka ili nedostataka u učenikovom stavu. (64/66)

Važnost vrijednosti

Ne postoji odgoj i obrazovanje koji isključuje vrijednosti. Svaka akademska disciplina, ako je iskrena sama prema sebi, vrlo je svjesna da vrijednosti koje prenosi ovise o njezinim pretpostavkama o ljudskoj osobi i ljudskom društvu. **Svako poučavanje prenosi vrijednosti, a te vrijednosti mogu primjerice promicati pravdu ili se djelomično ili potpuno razilaziti od poslanja Družbe Isusove.** (152/83/80)

Nastavnicima u isusovačkoj školi cilj je formirati potpunu osobu. Oni su pred izazovom da ucrtaju put i primijene pedagogiju koja će pomoći našim učenicima da točno shvate (*magis*) potpuniju istinu i ljudski dublji smisao njihovog učenja kako bi učinkovitije (*magis*) mogli doprinijeti izlječenju ljudske obitelji, gradeći svijet koji je (*magis*) čovječniji i (*magis*) božanstveniji. (86)

Zaključak

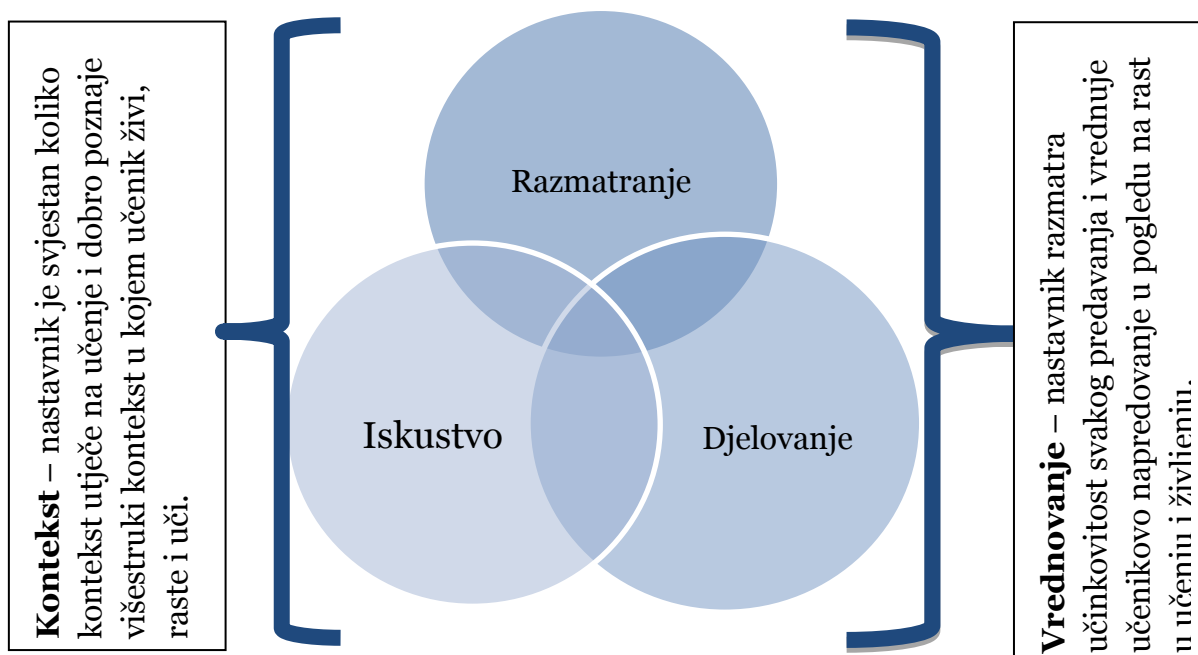
Stalna interakcija konteksta, iskustva, razmatranja, djelovanja i vrednovanja pruža nam pedagoški model koji je relevantan za našu kulturu i vrijeme. To je pažljivo promišljen način koji proizlazi iz načela ignacijevske duhovnosti i isusovačkog odgoja i obrazovanja. On dosljedno podržava važnost i integritet međusobnog odnosa nastavnika, učenika i materije unutar stvarnog konteksta u kojem oni žive. Najvažnije je to što on pristupa stvarnosti kao i idealima poučavanja na praktične i sustavne načine dok istovremeno nudi **radikalna sredstva koja su nam potrebna kako bismo ispunili svoje odgojno-obrazovno poslanje formiranja mladića i djevojaka za druge.** (71)

Ignacijevska pedagoška paradigma obećava pomoći nastavnicima da postanu bolji nastavnici obogaćujući sadržaj i strukturu onoga što poučavaju. **Dopušta nastavnicima da očekuju više od učenika, da ih pozovu na preuzimanje veće odgovornosti za svoje vlastito učenje i budu aktivniji pri učenju.** Razmatranje bi uvijek trebalo voditi prema boljem razumijevanju života drugih i djelovanja, politika i struktura koje pomažu ili ometaju zajednički rast članova ljudske obitelji. (74/76)

U našem trenutnom poslanju, temeljna pedagogija sv. Ignacija može biti neizmjerena pomoć u osvajanju umova i srca nove generacije, jer je ignacijevska pedagogija usmjerena na formaciju cijele osobe, srca, uma i volje, ne samo intelekta. (153)

Naš uspjeh nikada neće doseći ideal. Ali težnja k tom idealu, veća slava Božja, ono je što je oduvijek bilo zaštitni znak isusovačke djelatnosti. (154)

Ignacijevska pedagoška paradigma Model za poučavanje i učenje u isusovačkoj školi

Iskustvo – nastavnik polazi od iskustva učenika, tražeći da iznesu ono što znaju, osjećaju i vjeruju i dajući im novi jezik i sredstva za izražavanje kako bi oplemenili i jasno izrazili svoje iskustvo. Nastavnik također doprinosi svojim vlastitim iskustvom ne dopuštajući da ono umanjuje vrijednost vlastitoga iskustva učenika.

Razmatranje – je u srcu ignacijevskog modela. Riječ je o pažljivom odnosu prema iskustvu i nadograđivanju na njega, otkrivajući nove stvari, usvajajući nova znanja i vještine, produbljujući razumijevanje te nadodajući detalje i istinu slici koju učenici imaju o svemiru, ljudskim bićima i sebi samima.

Djelovanje – u isusovačkom odgoju i obrazovanju učenje vodi k djelovanju. Nastavnici pružaju maštovite i privlačne mogućnosti kako bi učenici isprobali nove vještine, koristili nova znanja, vježbali nove načine izražavanja sebe, svojih vjerovanja, vrijednosti i pitanja. Kroz djelovanje, ukorijenjeno u razmatranju iskustva, učenici počinju razvijati vjerodostojnu i koherentnu viziju svijeta i njihovoga mjesta u njemu. Prije svega, oni postaju „muškarci i žene za druge“, posrednici promjena koje će, u manjoj ili većoj mjeri, učiniti svijet boljim mjestom.

„Danas, učenici ne slušaju ozbiljno učitelje nego svjedoke; a ako i slušaju učitelje, to je stoga što su oni svjedoci.”

Papa Pavao VI, *Evangelii Nuntiandi* (1975)